

Franckesche Stiftungen zu Halle

Io. Francisci Bvddei, P.P. Elementa Philosophiae Practicae

Buddeus, Johann Franz

Halae-Magdebvrgicae, MDCCLXXVII.

VD18 13037862

Sect. VI. de Prudentia Status Circa Ministros Et Magistratus Inferiores.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:hbz:33-1-197536](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:33-1-197536)

§. XIII.

Denique & circumstantiarum hic quoque habenda est ratio, cum primis videndum, qua re is maxime delectetur, cuius virtus remuneranda est. Praemio enim indoli cuiusvis conuenienti, vtut exiguo, saepius maior gratia initur, quam magno, sed indoli accipientis non adeo conuenienti.

S E C T. VI.

de

PRVDENTIA STATUS CIRCA
MINISTROS ET MAGISTRATVS
INFERIORES.

Σύνοψις.

Summa & ordo dicendorum, §. I.

In magistratus eligendos esse idoneos, §. II.

Non homines sordidos, §. III.

Sed ingenuos, etiam non nobiles, licet nobilium praecipue habenda sit ratio, §. IV.

Non excludendos esse pauperes, licet aliquando diuites illis praeferriqueant, §. V.

Indigenas praefereandos esse peregrinis, §. VI.

Ad quaedam officia iuuenes, ad alia senes aptiores esse, §. VII.

Homines virtuti deditos, praefereandos esse ceteris, §. VIII.

Quid factu opus, si eiusmodi homines non praesto sint, §. IX.

Quod hic vel maxime cuiusque propensio & temperamentum quoque in censum veniat, §. X. XI.

De numero magistratuum & ministrorum, §. XII.

Consultum esse, ut homines idonei per gradus ad dignitates eueantur, §. XIII.

Item, ut aliquando electio sorte temperetur, §. XIV.

II 3

Mini-

*Minime autem vt officia
vendantur, §. XV.
Auctoritas quanta magi-
stratibus concedenda, &
quo pacto illis confer-
vanda, §. XVI.*

*Illis, qui ad consilia adhi-
bentur, facultatem libere
sententiam dicendi, con-
cedendam esse, §. XVII.
An expediat, vt officia publi-
ca perpetua sint? §. XVIII.*

§. I.

De ministris & magistratibus, quae ex pruden-
tiae regulis praecipui possunt, ad quatuor re-
vocabimus capita: *quinam* eligendi sint; *quot*
eligendi sint; *quo modo* eligendi sint; & denique
quanta illis concedenda sit *auctoritas*.

§. II.

Quod ad primum attinet, vtrique consultum
fuerit, neminem (modo idoneus fuerit) ab officiis
publicis excludere. Apprime enim hoc facit ad
amorem reipublicae in omnibus excitandum, ad
refrenandam illorum, qui magistratus gerunt,
insolentiam, ad firmandam subditorum omnium
concordiam, ad excitandam virtutem, & ad obe-
dientiam promptam magistratibus concilian-
dam. Nemo tamen, nisi idoneus, ad publicum
munus euehatur. Idoneum autem aliquem esse
iudicatur ex *indole virtutibusque* ad officium ne-
cessariis ex *aetate*, ex *statu*. Et quidem quoad
statum, vt ab vltimo ordiamur, homines vel
nobiles sunt, vel *plebei*, itemque *diuites* vel
pauperes, vt & *peregrini* vel *indigenae*.

§. III.

De *primo statu* obseruandum, quod omnino
quidem e re ciuitatis sit, homines *viliores* & *sordi-*
didos,

didor, & ordini imperantium decori futuros, ab eiusmodi officiis arcere. Idque ob varias causas. Namque officium magistratus, cui omnino sua constare debet auctoritas, si id genus hominibus demandetur, facile contemnitur; subditi quoque libentius iis parent, quorum etiam, antequam magistratum susciperent, non sordida fuit vitae conditio: quibus accedit, quod eiusmodi homines ad magnas dignitates euecti, ut plurimum insolentius se gerunt, magnisque adeo motibus, & turbis rempublicam saepius exponunt.

§. IV.

Interim *ingenuos*, licet *non nobiles*, ab officiis civilibus arcere imprudens fuerit, quia saepius ratione indolis & virtutum praestant nobilibus: quia nobiles hac ratione excitantur, ut animum corpusque magis colant, cum certi sint, non ob nobilitatem, sed ob praeclara merita, ad dignitates & officia ciues euehi. Ceterum si nobiles & plebei hactenus aequales sint, ut ratione aetatis, prudentiae, &c. utrique digni sint, qui muneri alicui admoucantur, recte omnino illi his praeferruntur ob nobilitatis decus, quod conservare reipublicae interest, & quod maiorem ad officia auctoritatem adferant, & maiorum etiam exemplis ad facta praeclara concitentur.

§. V.

Quoad *secundum statum* videtur e re ciuitatis esse, *pauperes* non omnino ab officiis & digni-

ratibus arcere, interim si haecenus aequales sint; ut utrique aequè idonei ad munus aliquod esse censeantur, *diuitum* aliquando potior debet esse conditio, quia minoribus ut plurimum contenti sunt stipendiis, nec rempublicam facile expilant, cum ipsi iam opibus abundant, quin eandem magis curare atque amare videntur, quia republica destructa, maiorem bonorum iacturam faciunt, quam pauperes, & denique quia, quae ad splendorem muneris requiruntur, facilius, & sine reipublicae damno, comparare possunt. Maxime itaque hoc procedit in eiusmodi muneribus, quae circa aerarium, & pecuniam publicam dispendandam, occupantur: in ceteris enim cum hae rationes raro admodum locum inueniant, non videtur ad discrimen hominum, quod ex diuitiis oritur, magnopere attendendum esse.

§. VI.

Sed & *indigenae* cum *peregrinis* comparandi sunt. Peregrinis non temere aditum ad honores concedendum esse, probatur, quia hoc ipso irritantur indigenae, qui ut plurimum nihil aegrius ferunt, quam peregrinos sibi praeferri: hinc saepius grauissimas feditiones, & bella ciuilia orta esse, gentium annales comprobant: quia peregrini nunquam gentis suae & patriae amorem ita deponunt, ut non ei plus faueant quam ciuitati, in qua degunt, unde facile adduci possunt, ut rem publicam prodant: quia mores
eorum,

eorum, quibus praeficiuntur, non habent exploratos, & adeo prudentiae leges vix accurate observare queunt: accedit, quod contra decus gentis sit, extraneis officia committere.

§. VII.

Denique nec *aetas* negligenda est. Cum enim ad alia officia idonei sint *iuvenes*, ad alia *senes*, tantum abest, ut iuvenes arceri ab officiis publicis debeant, ut quandoque expediat, eos praeferre senibus. Nimirum in *iuuenibus* maius adhuc est animi robur, maior agilitas, labores etiam melius tolerare possunt, quam senes. Quare si quod sit officium, quod non tam prudentiam & cautionem, quam animi praesentiam & promptitudinem requirit, illud recte iuuenibus demandabitur: contra in illis, quae exactam prudentiam, & summam circumspectionem requirunt, senes iuuenibus, si haec aequales fuerint, recte praeferuntur.

§. VIII.

Vtramque autem hic paginam facit *indoles* cuiusque & *genius*, & ad virtutes aut vitia *propensio*. Cum ergo constet, omnes quidem homines naturali quadam propensione aut ad honores, aut ad opes, aut ad voluptates ferri, & hinc omnia vitia originem ducere, id quidem hic neuriquam negligendum est. Nimirum citra dubium ad civile munus & reipublicae administrationem is est apuissimus, qui vitam

emendauit, cum & ambitio, & auaritia, & voluptatis cupiditas, homines in reipublicae administratione occupatos, facile in transuersum agant, quo minus ad id, quod reipublicae expedit, attendant. Accedit autem, quod hi soli vere prudentes vocari possint, quae autem in ceteris laudatur prudentia, calliditas, aut astutia, vel quiduis potius, quam prudentia est.

§. IX.

Nihilofecius cum raro admodum emendatae vitae homines reperire liceat, nedum tot, quot ad reipublicae administrationem requiruntur, prudentiae erit, eos eligere, qui vtut non optimi, nec tamen pessimi sunt, & non adeo mali; cumque pro diuersitate propensionum; alii ad alia negotia aptiores sint, necessitas in sapientiam vertenda, & ipsa hominum ad praua inclinatione, ad reipublicae salutem, vtendum est: quin si vir emendatae vitae iis artibus non sit instructus, quas ciuile munus requirit, non emendatae vitae hominem, sed earum artium peritum, illi praeferre, omnino necessitas iubet.

§. X.

Sed maxima tamen prudentiae pars est, *naturalis* quorumuis *propensione* recte vii. Sic ad aerarium recte constituendum, & conseruandum, rite adhibueris homines, in quibus *temperamentum melancholicum* eminet, quippe qui rerum huc pertinentium peritiam facile sibi acquirunt: sed ipsam pecuniam iis minus recte commiseris,

miseris, nisi simul ratio praesto sit, impediendi, ne publicum parte pecuniae fraudare possint. Si *cholericum* primum, *melancholicum* secundum locum teneat, maior fides illis erit, nec minor ad rem faciendam solertia.

§. XI.

Ad consilia, ad totum reipublicae statum spectantia, prudenter adhibentur homines, quorum temperamentum *cholericum sanguineo* utcumque est temperatum. Namque hi & iudicio pollent, nec tamen nimis pertinaces sunt in sententia sua defendenda, quod non semel ciuitatibus perniciem attulit. Si a *sanguineo* superetur *cholericum*, humanitate & affabilitate sunt insignes, & ad legationes, & id genus officia, recte adhibentur. Hae indole quoque prouinciarum gubernatores praeditos esse decet, ut prudentia & humanitate continere in obsequio ciues possint. Sin autem a *cholericum* superetur *sanguineum*, fortes, intrepidi, & iudicio valentes inde euadunt, quales bellicos duces, & militiae praefectos esse decet. In quibus vero *sanguineum* temperamentum plane regnat, ut voluptatibus vnice dediti sunt, ita vix alia negotia, quam quae ad aulae splendorem & apparatus pertinent, recte illis demandabuntur.

§. XII.

De numero ministrorum & magistratum, ut nunc ad alterum momentum accedam, ita sentio, nec iusto plures, nec pauciores esse debere.

Plures

Plures oneri erunt reipublicae: pauciores cunctis negotiis rite administrandis non sufficient. Interim non immerito nonnulli addunt, eiusmodi officia, in quibus plus imperii quam curae & laboris esse debet, neutiquam pluribus committenda esse, quoniam sic facilius auctoritas immittitur & euilescit.

§. XIII.

Quoad *modum* officia hominibus idoneis committendi, consultum fuerit, eos per gradus ad dignitates euehere. Namque ita rerum ciuiliū tractationi sensim adsuescunt. Et si minores magistratus gerentes peccent, quod hominibus nondum exercitatis facile euenire potest, minus illud reipublicae perniciosum est, quam si in maioribus dignitatibus constituti errent. Quo maiorem etiam peritiam, eo plus auctoritatis, & minus inuidiae, ad maiora officia secum adferunt. Laudandus quoque gentium illarum mos est, apud quas adolescentes iuuenesque in contubernium magnorum virorum adscribantur, ut a tenera aetate verum usum & tractationi adsuescerent.

§. XIV.

Nec displicet mihi illorum sententia, qui aliquando electionem sorte temperandam esse suadent, ita ut primo nonnulli designentur, qui aequae idonei sunt ad officium: deinde quis ex illis praeferrī debeat, sorti committatur. Tale quid in republica Veneta receptum esse, constat.

stat. Ita enim non nisi digni & idonei ad reipublicae administrationem admouentur, & simul inuidia, quae oriri solet, si ex pluribus, prudentia, virtutibus, genere, &c. aequalibus, vnus ceteris praefertur, commode declinatur.

§. XV.

Minime autem illorum probare institutum possum, qui magistratus & officia vendunt: ita enim homines indignissimi ad grauissima saepius euehuntur munera, vnde maximam in rempublicam redundare perniciem, necesse est. Taceo, quod hoc ipso ministrorum & magistratuum auaritia intendatur, dum quisque quicquid sumptuum fecit, vt officium obtineret, recuperare annititur.

§. XVI.

Auctoritas denique tanta ministris & magistratibus inferioribus est concedenda, quanta requiritur, vt munere suo rite fungi possint. Et haec quoque a summis imperantibus omni modo illis est conseruanda. Si ergo is, qui magistratum inferiorem gerit, ob delictum puniendus sit, puniri autem omnino potest, cum, vt bene Grotius docet, ratione summi imperantis sit subditus, consultum fuerit, ea ratione illum punire, ne ipsum officium inde euilescat. Non male itaque apud nonnullas gentes nemo, nisi deposito prius & iurato magistratu, puniri solet.

§. XVII.